

PROVENIENCE A AUTENTICITA V POSTFAKTICKÉM VĚKU: „ORIGINÁLY“ VE 21. STOLETÍ

Moderátoři: Zbyšek Stodůlka, Národní archiv
Mikuláš Čtvrtník, Státní oblastní archiv v Praze
Účastníci: Lukáš Čoupek, Státní okresní archiv Uherské Hradiště
Daniel Doležal, Státní oblastní archiv v Praze
Tomáš Dvořák, Archiv hlavního města Prahy
Mikuláš Kroupa, Post Bellum
Michal Kubáň, Ministerstvo vnitra
Petr Zeman, Archiv bezpečnostních složek
Zpravodajka: Karolína Šimůnková, Národní archiv

Diskutující se zamysleli nad několika otázkami. První otázkou byla definice provenience z archivního i nearchivního pohledu a vliv provenience na autenticitu či důvěryhodnost ve světě mediálních fake news. Druhou otázkou pak byla přístupnost informací jako nástroje transparentnosti a kontroly veřejné moci, stejně jako zpřístupňování archiválií jako nástroje vyspělosti demokratického systému.

Zástupci diskutujících z řad archivní obce se shodně vyjádřili o provenienci jako základu pro kvalitní, státem garantovaná zpracovaná data včetně archivace, kdy se důvěryhodnost dokumentů a v nich obsažených informací opírá o předem daná pravidla. Obecná důvěra veřejnosti v archivy se projevuje mj. i ve větě „v archivu vám to najdou“. Jak uvedl další z diskutujících „důvěra není fyzikální jev, archivy si ji musí vybojovat a obhájit“.

Souvisejícím debátním tématem se záhy stal „aktivismus“ archivů, demonstrováný na kauze britského politika za labouristickou stranu Jeremyho Corbyna a mediální prezentace jeho údajné spolupráce s československou Státní bezpečností. Diskutující se shodli, že archivy by neměly vystupovat aktivisticky, protože v souvislosti s aktivismem je tu riziko prohospodaření stávajícího kreditu. Archivy dávají k dispozici informace, je úkolem veřejnosti a to jak odborné, tak laické s informacemi naložit. Problémem ovšem je neodborná a manipulativní interpretace pramene. Jak vtipně uvedl jeden z diskutujících: „Kdyby měl archiv vyvracet každou pitomost, nedělá nic jiného“. V souvislosti s tématem byla nastíněna možnost legislativního zkrácení současné ochranné lhůty (30 let) a byl debatován její vliv na otevřenost informací a tím důvěryhodnost. Část názorů prosazovala její zkrácení, či zrušení, část naopak její prodloužení.

Další část debaty se věnovala otevřeným datům, byly představeny projekty s otevřenými daty související – Partnerství pro otevřené vládnutí, akční plány, Národní katalog otevřených dat a zajímavý příklad z doby starostování Borise Johnsona Londýnu, zveřejnění dat o dopravě v Londýně a jaký ekonomický přínos toto zveřejnění dat mělo. Jako příklad pro Českou republiku byl uveden registr smluv, který ovšem přivedl diskutující zpátky k provenienci dle původců a jaký vliv mají tato databázová řešení na definici původce. Bylo připomenuto, že archivní teorie tento stav předjímalala již ve studiích ze 70. let minulého století, mj. teorie tekuté správy, která se vyznačuje nejasným vymezením původce, vymezením organizačně kompetenčním, vymezením původce na základě funkcí, mandátů a činností. V zásadě panovala shoda na provenienci jako jednom z pilířů autenticity, přičemž se ukázalo, že definice provenience v současném světě bude provázena určitou modifikací a bude nutné ji vnímat v širších souvislostech mj. i pod vlivem rychle rostoucích technologií současného světa.